

зводилися до «прилаштування» системи вищої освіти до нових внутрішніх реалій. На сучасному етапі концепцію реформування вищої освіти слід докорінно переглянути і створити програму послідовного її зближення з європейським освітнім і науковим простором.

Уряд України має прийняти усвідомлене політичне рішення, яке б ґрунтувалося на потребі проведення зазначених реформ та було б покладено в основу рішучої зовнішньої політики держави, спрямованої на інтеграцію вітчизняної системи вищої освіти в європейський простір.

На шляху Болонського процесу важливо, щоб нас не спіткала небезпека. Вона в тому, аби наші перетворення не виявилися поверховими, косметичними і не звелися лише до конференцій і обговорень. Вони мають бути такими, щоб досягти бажаної мети – надати молоді можливість, співпрацюючи з Європою, розбудувати Україну і зробити усіх нас громадянами прекрасного європейського континенту.

Література:

1. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна – Болонья – Саламанка – Прага - Берлін) ; упорядники: М.Ф.Степко, Я. Я.Болюбаш, В. Д.Шинкарук, В. В.Грубінко, І. І.Бабин. – Тернопіль : вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 52 с.
2. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 – 2004 рр.) ; за редакцією В.Г. Кременя ; [авторський колектив : М.Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин]. – Тернопіль : вид-во ТДПУ імені В. Гнатюка, 2004.– 147 с.
3. Болонський процес : цикли, ступені, кредити // Л.Л. Товажнянський, Є.І. Сокол, Б.В. Клименко. – Харків : вид-во НТІ «Харківський політехнічний інститут», 2004. – 143 с.
4. Болонський процес – структурна реформа вищої освіти на європейському просторі // М.З. Згуровський, ректор НТУУ «КПІ» [Електронне видання]. – Режим доступу : [http ://www.ntu-kpi.edu.ua/education/charta.html](http://www.ntu-kpi.edu.ua/education/charta.html)

У статті розглядається процес вдосконалення вищої освіти як одне із основних питань прискорення розвитку Болонського процесу в Україні та підвищення його ефективності. Досліджено деякі аспекти реформування освітньої системи.

В статье рассматривается процесс усовершенствования высшего образования как один из основных вопросов ускорения развития Болонского процесса в Украине и повышение его эффективности. Исследованы некоторые аспекты реформирования образовательной системы.

The process of the improvement of higher education as one of the main issues to accelerate the development of the Bologna process in Ukraine and improve its efficiency are examined in the article. Some aspects of reforming the education system are studied.

УДК 377.36:004(477)

Ю.Л. Феліксов, А.В. Лозовий
м. Вінниця, Україна

НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

У Декларації II Міжнародного конгресу ЮНЕСКО «Інформатизація і освіта» його учасники закликали уряди, структури, що займаються питаннями освіти, ділові і промислові кола укріпляти спільні зусилля, вишукувати нові форми співробітництва з метою забезпечення всіх рівнів освіти адекватними ІКТ в інтересах тих, хто навчається, у межах неперервної освіти для всіх. В основному робочому документі цього конгресу зазначається, що «швидкий розвиток ІКТ не тільки відкриває нові можливості, але й ставить нові завдання перед світовим суспільством. Створення так званих інформаційних магістралей безумовно відобразиться на економічній, соціальній, культурній і освітній сферах та може корінним чином вплинути на форми правління, творчість, обмін ідеями і знаннями» [2, с. 102].

Практично в усіх розвинутих країнах світу відбуваються процеси реформування освіти, її переорієнтація на навчання умінню самостійно добувати потрібну інформацію, виокремлювати проблеми і шукати шляхи їх раціонального вирішення. Засвоєння й узагальнення готових знань стає не метою, а одним із допоміжних засобів інтелектуального розвитку людини. Педагогічні системи не можуть у сучасних умовах, як на початку минулого сторіччя, дозволити собі будувати навчання в основному на засвоєнні суми готових знань, на переливанні досвіду цивілізацій зі старого посуду в новий.

Нині людство постало перед фактом, що знання оновлюються навіть швидше, ніж відбувається зміна поколінь. Це зумовлює необхідність суттєвих змін у самій освіті. Тому перед освітою виникло складне двоєдине завдання: вона має осучаснюватися на основі новітніх технологій через широке впровадження у навчально-виховний процес ІКТ, а також – формувати в молоді риси, необхідні для успішної самореалізації в інформаційному суспільстві після завершення навчання в школі чи університеті [4, с. 6].

Отже, інформатизація освіти є невід’ємною складовою інформатизації суспільства, відображає загальні тенденції глобалізації світових процесів розвитку, виступає як визначальний інформаційний і комунікаційний базис розвитку освіти, гармонійного розвитку особистості та соціально-економічних систем суспільства.

Метою системи освіти в сучасних суспільствах є інтелектуальний і моральний розвиток людини, щоб людина не була бездумним гвинтиком тієї або іншої політичної, ідеологічної чи будь-якої іншої машини. Сучасному суспільству потрібна людина самостійно, критично мисляча, що вміє бачити і творчо вирішувати виникаючі проблеми. Таким чином, стратегічні напрямки розвитку освітніх систем у сучасному суспільстві очевидні: інтелектуальний та моральний розвиток людини на основі залучення її в самостійну діяльність у різних галузях знань. У ході реформ освіти у таких країнах світу як США, Велика Британія, Франція, Німеччина, Канада та ін. Саме цей напрямок визнаний головним.

Інформатизація освіти є однією з найважливіших складових державної програми розбудови інформаційного суспільства на основі впровадження сучасних новітніх інформаційних технологій в Україні. Взагалі проблема освіти є однією з глобальних світових проблем, що хвилює тепер учених, державних і громадських діячів різних країн, що стурбовані необхідністю оновлення та реформування систем освіти. Якщо до епохи інформаційної революції наука була зорієнтована на збільшення та накопичення знань, то нині вона значною мірою зосереджується на способах оволодіння накопиченим, визнаючи при цьому глобальну роль інформаційних технологій для свого подальшого розвитку. Прогресивний і необхідний процес інформатизації вищої освіти має певні тіньові моменти. Перетворюючи знання в інформацію, інформатизація освіти відриває засвоєння знань від інших елементів людської свідомості – емоцій і настроїв, інтуїції та багатозначності, робить знання однозначними і формально логічними, зневажає діалектичним способом мислення, виробляє «машинне мислення». Такий стиль мислення формує відповідну поведінку фахівця: спілкування людей збіднюється, відбувається соціальна ізоляція індивідів і, врешті решт, перенесення людини у віртуальний світ. У галузі освіти це приводить до втрати її гуманістичного компоненту. Таким чином, ліквідація негативних наслідків інформатизації освіти вимагає розробки певної стратегії її гуманізації.

Інформатизація освіти спрямовується на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчального процесу, впровадження комп’ютерних методів навчання та тестування, що дасть можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням світових вимог. Серед них – індивідуалізація навчання, організація систематичного контролю знань, можливість враховувати психофізіологічні особливості кожної дитини тощо. Результатами інформатизації освіти мають бути: розвиток інформаційної культури людини (комп’ютерної освіченості); розвиток змісту, методів і засобів навчання до рівня світових стандартів; скорочення терміну та підвищення якості навчання і тренування на всіх рівнях підготовки кадрів; інтеграція навчальної, дослідницької та виробничої діяльності; удосконалення управління освітою; кадрове забезпечення усіх

напрямів інформатизації України шляхом спеціалізації та інтенсифікації підготовки відповідних фахівців [1, с. 503].

Найбільш істотне нині у розв'язанні проблем трансформації освіти – знайти розуміння природи знання, що адекватне радикальній зміні за останні десятиліття інноваційним умовам. Без цього навряд чи можливо чітко визначити місце і роль нових технологій в освітньому процесі. Необхідно усвідомити, що комп'ютеризація навчального закладу, під якою розуміється насичення навчального простору комп'ютерами, й інформатизація навчального закладу, під якою розуміється радикальне збільшення інформаційних ресурсів, – це не зовнішні фактори навчального процесу. І найменше ці процеси схожі на те, що прийнято розглядати як допомога навчальному процесові технічними засобами навчання. Тобто це не ТЗН, а дійсно принципово інший тип знання, що освоюється в новому інформаційному середовищі. Це більш динамічна форма знання як такого й одночасно нова форма освіти, у якій стираються розходження між науковим (дослідницьким) і навчальним, фундаментальним і прикладним знанням.

Тому, у процесі аналізу сучасного стану інформатизації освіти можна визначити низку пріоритетних напрямів державної політики, що в тій чи іншій мірі реалізуються на теперешній день. Це насамперед:

- Сертифікація та створення сертифікаційних центрів для ефективного використання зазначених засобів.
- Підключення навчальних закладів до єдиної цифрової мережі з подальшим виходом в Інтернет.
- Формування єдиного інформаційного середовища безперервної освіти з створенням баз даних за напрямками та спеціалізаціями підготовки, які включали б методичну документацію, енциклопедичні та довідкові видання, підручники та навчальні посібники, а також другорядні видання, що використовуються у навчальному процесі. Висвітлення наших досягнень і можливостей на міжнародних освітніх порталах та організація обміну інформаційними ресурсами української системи освіти з іншими.
- Вдосконалення інструментальних засобів безперервної освіти, орієнтованих на прискорення освоєння матеріалу та набуття стійких навичок учнів. Сюди можна віднести розробку комп'ютерних підручників та методичних матеріалів, комп'ютерних навчальних систем, мультимедійних продуктів т.д.
- Організація інфраструктури інформатизації освіти як складової частини інформатизації суспільства в цілому, яка б виконувала роль структури, що забезпечить створення нових, тиражування та впровадження існуючих інформаційних технологій у систему безперервної освіти [8, с. 72].

Здійснюючи інформатизацію освітньої галузі, суспільство й освіта мають у цілому переглянути свої погляди на якість освіти, що надається, визначити основні її сучасні і перспективні складові, а також завдання щодо її досягнення в умовах ІС. «Якісна освіта – це та освіта, яка найефективніше готує людину до життя і діяльності в сучасних умовах, яка найбільшою мірою слугує розвитку особистості, розвитку кожної людини».

Першочерговим завданням є створення глобальної комп'ютерної мережі освіти та науки.

Організація державних і приватних центрів масового навчання населення нових спеціальностей із урахуванням вимог міжнародних стандартів для кадрового забезпечення усіх напрямів інформатизації як за рахунок інтенсифікації підготовки відповідних фахівців, так і створення навчального середовища на їх комп'ютеризованих робочих місцях; розвиток системи індивідуального безперервного навчання на основі автоматизованих навчальних курсів і систем, інтелектуальних комп'ютерних і дистанційних технологій навчання.

Інформатизація наукової діяльності сприятиме підвищенню ефективності наукових досліджень, створенню потужної системи науково-технічної інформації та її використанню на всіх етапах наукової діяльності за умови активізації всіх її форм. Мають бути створені умови для широкої комп'ютеризації та математизації природничих і гуманітарних наук, входження у світову інформаційну мережу баз даних і знань, формування в майбутньому «об'єднаного» чи

«колективного» інтелекту. Інформатизація вітчизняної науки дасть змогу підвищити її практичну віддачу, прискорити інтеграцію у світову науку.

Але поряд із певними успіхами, процес інформатизації вищої освіти в Україні виявив цілий комплекс споріднених проблем, серед яких головною є відсутність єдиного підходу в обґрунтуванні і формуванні напрямів застосування інформаційно-комп'ютерних технологій для вдосконалення системотворчих елементів освітньої діяльності у ВНЗ. Це виражається в наступному:

- недостатній рівень врахування можливостей використання сучасних ІКТ у визначенні змісту освітніх програм і структури державних освітніх стандартів за напрямками і спеціальностями вищої і післядипломної освіти;
- недостатня кількість, якість і слабка інтегрованість спеціалізованих і загальносистемних програмно-технічних засобів та інформаційних ресурсів для застосування в освітній діяльності;
- недостатнє врахування можливостей використання сучасних ІКТ при створенні і відновленні навчально-методичного забезпечення освітньої діяльності;
- недостатнє і несистемне використання сучасних ІКТ під час удосконалення освітніх програм;
- нерозвиненість форм застосування ІКТ в управлінні освітою на місцевому і регіональному рівнях;
- відсутність діючого механізму накопичення, узагальнення і поширення передового досвіду використання ІКТ в освітній діяльності ВНЗ;
- неповна відповідність діючих у галузі інформатизації освіти міжуніверситетських науково-технічних програм основним положенням Концепції інформатизації сфери освіти України;
- відсутність цільового бюджетного фінансування створення інформаційних, освітніх і наукових ресурсів;
- невідповідність у багатьох випадках вимог державних освітніх стандартів до змісту вищої освіти сучасним проблемам використання ІКТ у майбутній професійній діяльності студентів;
- недосконалість нормативно-правового забезпечення використання ІКТ в освіті, особливо дистанційних форм навчання;
- недостатньо розвинена система контролю якості електронних засобів навчання й освітніх інформаційних технологій, у тому числі дистанційних, що може привести до зниження якості освіти;
- відсутність у більшості ВНЗ цілеспрямованої роботи з формування у студентів інформаційної культури;
- відсутність ефективної системи перепідготовки і підвищення кваліфікації керівних кадрів і професорсько-викладацького складу щодо використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у вищій школі [3, с. 16].

У таких умовах необхідне наукове обґрунтування і прогнозування процесу інформатизації вищої освіти, встановлення критеріїв, які визначають загальний рівень інформаційної культури, моральні та професійні якості членів інформаційного суспільства, особливо його еліти – фахівців з вищою освітою, формування змісту їхніх інформаційно-комп'ютерної підготовки, адекватний вибір методів, засобів і форм цієї підготовки, а також детальний опис інфраструктури і механізмів, які забезпечують процес інформатизації ВНЗ.

Для постіндустріального суспільства, в якому становлення кожної людини є необхідною умовою соціально-економічного зростання, рівень освіти стає одним з найважливіших чинників. У таких умовах рушійною силою стає інтелектуальна, творча праця людини. І не тільки зростає значення освіти, а й змінюється її зміст, форми і методи. Освіта стає безперервним процесом, який супроводжує людину впродовж всього життя, забезпечує постійне оновлення та поповнення знань і вмінь. Нині людство постало перед фактом, що знання оновлюються навіть швидше, ніж відбувається зміна поколінь. Це зумовлює

необхідність суттєвих змін у самій освіті. Тому перед освітою виникло складне двоєдине завдання: вона має осучаснюватися на основі новітніх технологій через широке впровадження у навчально-виховний процес ІКТ, а також – формувати в молоді риси, необхідні для успішної самореалізації в інформаційному суспільстві після завершення навчання в школі чи університеті [9, с. 81].

Отже, інформатизація освіти є невід’ємною складовою інформатизації суспільства, відображує загальні тенденції глобалізації світових процесів розвитку, виступає як визначальний інформаційний і комунікаційний базис розвитку освіти, гармонійного розвитку особистості та соціально-економічних систем суспільства.

Література:

1. Колот А. М. Інноваційно-інтелектуальні чинники розвитку вищої освіти як провідного інституту економіки знань / А. М. Колот // Стратегія розвитку України: соціологія, економіка, право : наук. вісн. / Ін-т міжнар. відн. Нац. авіац. ун-ту. – К., 2008. – Вип. 1-2. – С. 502 – 507.
2. Вища освіта України – європейський вимір: стан, проблеми, перспективи : матеріали до підсумкової колегії МОН. України // Вища школа. – 2008. - № 6. – С. 92 – 125.
3. Ніколаєнко С. Якість вищої освіти в Україні : погляд у майбутнє / С. Ніколаєнко // Вища школа. – 2006. - № 2. – С. 3-22.
4. Федулова Л. І. Державна політика розбудови економіки знань: особливості реалізації антикризової стратегії / Л. І. Федулова // Фінанси України. – 2009. - № 10. – С. 3 – 17.
5. Огаренко В. М. Державне регулювання діяльності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг : [монографія] / В. М. Огаренко. – К. : НАДУ, 2005. – 326 с.
6. Трансформаційні процеси та економічне зростання в Україні ; за ред. В. М. Гейця. – Х. : вид-во Форт, 2003. – 440 с.
7. Александров В. Освітня послуга / В. Александров // Економіка України. – 2007. – № 3. – С. 53 – 60.
8. Жукович І. А. Порівняльний аналіз розвитку науково-технічного потенціалу України та інших країн світу / І. А. Жукович, Ю. О. Рижкова // Статистика України. – 2009. – № 2. – С. 69 – 76.
9. Антонюк В. П. Формування та використання людського капіталу в Україні: соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку : [монографія] / НАН України. Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2007. – 348 с.
10. [Електронне видання]. – Режим доступу : <http://www.refine.org.ua/pageid-5155-4.html>
11. [Електронне видання]. – Режим доступу : http://www.diplomservis.com/load/referaty/pidgotovka_fakhivciv_z_vishhoju_osvitoju_v_umovakh_pidvishhennja_znac_hushhosti_znannevogo_resursu/194-1-0-48181

У статті подано загальні тенденції впровадження інформаційних комп'ютерних технологій на сучасних етапах розвитку освіти та методи регулювання їх державою.

Ключові слова: інформатизація, освіта, технології, інформація.

В статье представлены общие тенденции внедрения информационных компьютерных технологий на современном этапе развития образования и методы регулирования их государством.

Ключевые слова: информатизация, образование, технологии, информация.

The article describes general trends in the implementation of computer information technology at the present stage of development of education and methods of regulation of the state.

Keywords: informatization, education, technology, information.